

MEJE SO, MEJA NI

Ingrid Parent

Library and Archives Canada

Kontaktni naslov:
ingrid.parent@lac-bac.gc.ca

Izvilleček

Tehnologija nam odpira možnost, da zajamemo informacijsko neskončnost. Globalizacija v zanimivem obratu krepi želje po prepoznavanju identitete posameznikov in narodov. Knjižnice imajo pri tem veliko odgovornost, ki jo lahko uspešno izpolnijo le v povezavi z drugimi institucijami, ki so zadolžene za dokumentarno dediščino. Uporabnikov ne zanima, kje se informacija nahaja, hočejo le hiter in enostaven dostop do nje. To je bilo odločilno, ko sta se leta 2004 združila Kanadska nacionalna knjižnica in Državni arhiv v LAC. Zlitje dveh organizacij sproža sinergijske učinke v prid Kanadčanov. Ti predstavljajo izrazito večkulturno populacijo, kar LAC upošteva pri gradnji zbirk, zagotavljanju dostopnosti in ponudbi storitev. Najpomembnejši potekajoči projekti se nanašajo na digitalizacijo in uporabo spleta, pri čemer je najbolj dolgoročen Projekt Kanada, s katerim bo digitalizirana celotna kanadska dokumentarna dediščina zadnjih 300 let. To bo odločilen prispevek LAC k identiteti Kanade in k njenemu prihodnjemu razvoju. Vlada je projekt vgradila v kanadsko digitalno informacijsko strategijo. Obširno ukvarjanje z digitalnim gradivom je bil razlog, da LAC sodeluje v skupini štirih nacionalnih knjižnic, ki pripravljajo novo katalogizacijsko orodje RDA.

Ključne besede:

Knjižnica in arhiv Kanade, LAC (Library and Archives Canada), digitalno gradivo, identiteta, dokumentarna dediščina, večkulturnost, Projekt Kanada (Canada Project)

Abstract

New technology provides a possibility of capturing the information infinity. In an interesting turn of events, globalisation strengthens the desire to recognise the identities of individuals and nations. Libraries have a great responsibility in this respect and can only successfully fulfil it in association with other institutions in charge of documentary heritage. Users are not concerned with the location of information; what they want is quick and easy access to it. This was crucial when in 2004, the National Library of Canada merged with the National Archives of Canada to form Libraries and Archives Canada (LAC). The merger of the two organisations is carried out so as to trigger synergy effects for the benefit of Canadians. These constitute a distinctly multicultural population and the LAC takes this fact into consideration in building its collections, ensuring accessibility and providing its services. The most important ongoing projects refer to digitisation and internet use whereby the most long-term one is the Canada project aimed at digitising the entire Canadian documentary heritage of the past 300 years. This will be the LAC's major contribution to Canada's identity and to its future development. The Government has integrated the project into the Canadian digital information strategy. Dealing with the digital material so extensively was the reason why LAC participates in the group of four national libraries working on the preparation of RDA, a new cataloguing tool.

Keywords:

Library and Archives Canada, digital material, identity, documentary heritage, multiculturalism, Canada Project

UVOD

William Lyon MacKenzie King (1938), kanadski ministrski predsednik z najdaljšim stažem, je nekoč potožil, da

ima Kanada preveč geografije in premalo zgodovine. Če bi govoril o Sloveniji, bi verjetno ugotovitev obrnil. Slovenska zgodovina je namreč dolga in zanimiva. Slovenci so si skozi stoletja izbrili svojo enkratno podobo, v kate-

ri se združujejo teksture in ideje iz različnih etničnih vplivov, kar daje temi te konference prav poseben pomen.

Prepričana sem, da postaja COBISS velika zgodba o uspehu, ki prestopa mnoge meje in vsi ste lahko ponosni na to, kar ste skupaj dosegli. Impresivno je videti toliko ljudi, ki so prišli na konferenco razpravljat o širšem in boljšem sodelovanju pri zagotavljanju bibliografskih storitev in organizaciji znanja.

Veliko bi bilo treba povedati o medkulturnem dialogu v kontekstu digitalnih aktivnosti v knjižnicah in arhivih. Jaz bom govorila o nekaterih priložnostih, ki jih ponuja internet pri povezovanju zgodovine in kulture, in opisala bom nekaj primerov v državi, od koder prihajam.

POMEN NESKONČNOSTI

Začela bom s citatom enega najslavnejših angleških pesnikov Williama Blakea izpred 200 let: "Gledati svet v zrnu peska in nebo v divjem cvetu, zadržati neskončnost v dlani tvoje roke in iz ene ure narediti večnost." (Blake, 1917) Tehnologija nam daje misliti, da morda res lahko zadržimo večnost v naši dlani. Danes si lahko predstavljam dlančnik ali BlackBerry, ki za mnoge od nas hrani informacije oz. nas z njimi povezuje. Morda je že na vidiku dan, ko bomo lahko držali vse znanje tega sveta v svoji dlani?

Tehnologija omogoča tudi globalizacijo in ta nas navdaja z vero, da živimo v svetu brez meja med državami, skupnostmi, kulturami in strokami. Odprl se je svet informacij, kjer imajo mnogi ljudje hkraten dostop do istih sporočil. Meje med akademskimi in neakademskimi raziskavami so vse manj jasne. V našem času se vsakdo, ki deska po internetu, ozira za informacijami in teh je na spletu neskončno veliko.

POSLEDICE ZA NARODNO IDENTITETO

Kako ta novi svet globalne izmenjave informacij vpliva na idejo narodne identitete? Danes ljudje niso več zgolj pripadniki narodov, ampak se vključujejo v virtualne "prostore", ki se raztezajo na tisoče kilometrov daleč in prestopajo vse državne meje. Zanimivo pa je, da prav globalizacija krepi željo po ohranitvi narodne samobitnosti in iz te potrebe ljudi po samoutemeljitvi se obnavlja pomen prostora in identitete, ki se je začel že izgubljati. Morda prav izgubljenost v neskončnosti vzpodbuja potrebo po domu? Praviloma prav tisti, ki so zapustili svojo domovino, najbolj vneto brskajo po spletu za informacijami o deželi, iz katere so odšli, in narodna identiteta je posebej močna v skupnostih priseljencev, ki se povezujejo preko interneta.

Čeprav se imamo za državljane sveta in brez težav potujemo preko neštetihih meja – časovnih in prostorskih

– bomo še naprej hrepeneli po enkratnem občutju narodne identitete, ki nas opredeljuje, kdo sploh smo.

VLOGA SPLETA

Splet je mesto, kjer se knjižnice, arhivi, galerije in muzeji srečujejo z novim medijem, da bi okrepili svoj vpliv na narodno identiteto. Splet je veliki združevalec, ki povezuje ogromne in naraščajoče volume informacij, kar omogoča tehnologija, ter te informacije ohranja, kar omogočajo institucije, kakršna je naša.

Tehnologija zagotavlja tudi rešitve za upravljanje s temi informacijami, omogoča njihovo dostopnost, zato knjižnice in arhivi intenzivno izrabljajo njen potencial, da lahko izpolnjujejo svoje poslanstvo. Knjižnice in arhivi hranijo različne informacije, ki sooblikujejo narodno identiteto na področjih umetnosti, kulture, glasbe, osebnosti, kulinarike, zastav, himn, politike, turizma, pogovarjanja, mode, inovacij itd. Splet je sposoben obnoviti zgodovino – ustvariti enovite in holistične obnove dogodkov, ki tvorijo narodno zgodovino in imajo simbolno moč.

Vse bolj spoznavamo, da znanje ni več nekaj "fiksne". Veliko bolj je podobno procesu, ker je spremenljivo, prilagodljivo in v nenehnem gibanju. Na ta način znanje odseva tudi zgodovino samo, ki se razteza daleč v preteklost in obenem kaže pot v prihodnost ter ustvarja kontinuum idej in njihovo stalno pretakanje. To me je spomnilo na nekega drugega bivšega predsednika kanadske vlade, sira Wilfrida Laurierja pred stotimi leti. Ko sta se provinci Saskatchewan in Alberta leta 1905 pridružili konfederaciji, je v Edmontonu nagovoril ljudi iz teh krajev, ki so bili večinoma priseljenci: "Povsod vidim upanje. Povsod vidim trdno odločenost, pogum in navdušenje, da se soočite s težavami in rešite probleme. Ne pričakujemo in nočemo, da bi pozabili deželo, od koder izvirate. Imejte v mislih svojo preteklost, a imejte v mislih tudi svojo prihodnost. Mislite na deželo svojih prednikov, a mislite tudi na deželo svojih otrok." (Laurier, 1905)

Laurier je dobro razumel tisti del zgodovine, s katerim se spoprijemamo še danes. Izrekel se je za kontinuiteto kulture, ki so jo prinesli predniki iz svojih prekomorskih tradicij in jo nadgrajujejo pričakovanja njihovih otrok v novem svetu. Razumel je, da zgodovina ni nespremenljiv dokument ali dokončana zgodba, ampak je proces dialoga med generacijami. Na ta način se svetovi zgodovine, narodne identitete in spleta mešajo v spektakularni sinergiji. Splet sam, z nenehnimi spremembami in pretoki, z nagnjenjem do razgovora in s svojo spontanostjo, je čudežno zmogljivo orodje za povezovanje preteklosti s sedanjostjo in prihodnostjo. Knjižnice in arhivi lahko to orodje 21. stoletja izkoristijo na mnoge načine.

NOVA VLOGA KNJIŽNIC

Lynne Brindley (2002), izvršna direktorica Britanske knjižnice, je opredelila vlogo knjižnic v 21. stoletju v smislu njihovega prilagajanja digitalni dobi. V to je zajela:

1. podpiranje raziskovalnega dela,
2. varovanje kulturne in intelektualne dediščine z zagotavljanjem mesta za narodno kulturno identiteto,
3. podpiranje ekonomije znanja,
4. podpiranje izobraževanja in vseživljenjskega učenja,
5. podpiranje razvoja skupnosti,
6. podpiranje državljanov,
7. vodenje knjižničnega sistema.

Vse te vloge močno poudarjajo potrebe uporabnikov in odražajo širše informacijske zahteve 21. stoletja. Uporabnike vedno manj zanima, od kod prihajajo informacije oz. v kakšnih oblikah so podane, pomembnejše je, da jih lahko pridobijo hitro in enostavno. Najuspešnejši iskalnik je Google, ker omogoča hiter in enostaven dostop do ogromne količine informacij. Lahko gre za knjigo, dnevnik, zvočni posnetek, fotografijo, film ipd. in lahko se nahaja v knjižnici, galeriji, muzeju ali arhivu – komu mar. Pomembna je vsebina in tudi to, kako je ta vsebina urejena ali prirejena ter predstavljena uporabniku.

Splet nam omogoča, da se spomnimo preteklosti kot holistične lokacije, kjer dokumenti, artefakti, slike, knjige, zgodovinski kraji in fotografije sobivajo, informirajo drug drugega in kolektivno oblikujejo del konteksta slehernega zgodovinskega dogajanja. Ko so nastale, so vse te vsebine nastopale skupaj, nato pa so jih teritorialne in institucionalne meje razdelile in so nekatere od njih pristale v muzejih, druge v arhivih, galerijah in knjižnicah. Splet nam omogoča, da obnovimo preteklost in vse te elemente spet združimo v enovit pogled. Na ta način lahko splet prispeva k razumevanju slehernega objekta, njegovega pomena, njegovega mesta v zgodbi.

Pri vsem tem ni neobhodna fizična spojitev institucij, je pa treba razviti strategije za harmonizacijo iskalnih orodij za vse različne ustanove in podatkovne baze ter obnoviti zgodbe na način, da bodo institucionalni zidovi iz njih izginili.

PARTNERSTVO KNJIŽNICE IN ARHIVOV KANADE

Prepoznavajoč omenjene trende združevanja zbirk in zgodb, se je Kanada odločila za smeje korake. V Library and Archives Canada (LAC) smo zastavili svojo vizijo prihodnosti. Leta 2004 smo sestavili skupaj nekdanjo Nacionalno knjižnico, ki je bila ustanovljena leta 1953, in

nekdanji Nacionalni arhiv, katerega začetki segajo v leto 1872. Ni šlo zgolj za idejo formalne združitve obeh institucij pod eno streho, ampak za nastanek nečesa novega.

Zakaj združitev? Obstajalo je več razlogov, v osnovi pa sta oba direktorja dojela, da njuni strateški načrti in vizije glede zadovoljevanja potreb in pričakovanj Kanadčanov sovpadajo, še posebej v pogledu digitalne dobe. Porabili smo ogromno časa za določanje, kam elektronske publikacije sploh spadajo. Je spletna stran publikacija ali elektronski zapis? Jih bo zbirala knjižnica ali arhiv? In, kot sem rekla prej, uporabnikom in raziskovalcem je popolnoma vseeno, kje se te informacije nahajajo, želijo le priti do njih.

Zaposleni v obeh institucijah so imeli komplementarno strokovno usposobljenost za pridobivanje, opisovanje in varovanje dokumentov in publikacij. Zakaj ne bi stopili skupaj in izkoristili dobrih strani večje in močnejše institucije, ki lahko bolje služi Kanadčanom in zagotovi uspešnejše vodenje naše stroke in naših struktur? Pridobili smo močnejši glas pri posredovanju in vplivanju znotraj vlade in njenih izpostav glede knjižnic, arhivov in informacijskih institucij sploh. Seveda je bilo zelo dobrodošlo, da sta oba direktorja delala z roko v roki. Vlada združitve ni zahtevala iz političnih ali ekonomskih razlogov, ampak je šlo za praktični in povsem prostovoljni predlog formiranja nove institucije znanja z izoblikovano vizijo prihodnosti.

Naše združene zbirke so velike in raznolike, z mnogimi milijoni enot. Najhitreje rastoči del naše zbirke pa je najnovejši, ki zajema digitalna in online gradiva, saj smo obvezni izvod razširili tudi na online publikacije.

Želim poudariti, da združitev naših dveh institucij, ki se ukvarjata z dokumentarno dediščino, ni nujno vzorec za vse države zgolj zato, ker se je pač pri nas izkazal za uspešnega. V našem primeru so obstajali vsi potrebni pogoji, ne vem pa, če je tako tudi v vaših državah. Moj edini namen je, da bi vas vzpodbudila k razmisleku o prednostih in slabostih in k preveritvi nekaterih idej tudi v vašem okolju. Kanadčanom je nova institucija prinesla nesporno prednost v pogledu razvoja v družbo znanja. Smo okno, ki zagotavlja dostop do presenetljivega zapisa naše kolektivne izkušnje in do naše celotne narodne ustvarjalnosti.

Fizično zlitje dveh institucij je ena stvar, toda združili smo tudi dve stroki, knjižničarje in arhivarje, ki niso imeli vedno enakega pogleda na vse stvari. To je eden najzanimivejših vidikov združitve – odprava meja, ki so obstajale med različnimi ločenimi disciplinami in zastavitve skupnega dela, ki bi kar najbolj služilo interesom kanadskega občestva. Morali smo prestopiti visoke ograje naših individualnih strokovnih vrtičkov, da bi imeli veliko širši pogled in bili bolj odprti do naših uporabnikov.

Naša prihodnost je odvisna od družbenega okolja, ne pa od naših notranjih interesov in od ambicij posameznih strok. Dober primer je področje opisa, kjer so arhivarji in knjižničarji tradicionalno bolj zainteresirani za zagotavljanje brezhibnega zapisa, vključno s kontrolo in avtentikacijo, namesto da bi se osredotočili na to, kakšen način zapisa bi bil najboljši za uporabnikovo raziskovanje in informiranje.

Naš načrt je razviti na-znanju-temelječo institucijo, ki združuje vse oblike dokumentarnega gradiva, od tiskane in filmanega do elektronskega, in jamči, da bo vse to relevantno in dostopno Kanadčanom po vsej državi in ne le v prestolnici Ottawi. Seveda je potreben čas, a pot, po kateri smo krenili, je vznemirljiva tako za našo organizacijo kot za stroko, ki ji pripadamo.

Znova in znova so nam Kanadčani dopovedovali, da jim je čisto vseeno, od kod prihaja gradivo, ki ga potrebujejo. Izzvali so nas, da smo na novo premislili celoten pomen dediščine. Z uvedbo pojma "dokumentarna dediščina" smo razširili idejo o tem, kaj moramo zbirati, hraniti in deliti s Kanadčani. Kanadski kolektivni spomin sedaj vključuje tako bloge kot knjige, tako spletne strani kot umetniške risbe, tako zvočne zapise kot rokopisne dnevnike. Knjižnice in arhivi niso več le skladišča gradiva, ampak so prostori druženja, vzpostavljanja stikov, pogovarjanja in družbene interakcije. Na ta način se dve stroki res prepletata, da bi v novi organiziranosti zagotovili najodličnejši servis svojim klientom, v vse večji meri preko spleta.

NAŠI UPORABNIKI SO ZELO RAZLIČNI

LAC je državni zavod in iz tega izhaja, da mora odražati raznolikost kanadske izkušnje. Po štetju v letu 2001 je 47 odstotkov Kanadčanov izkazalo etnični izvor, ki je drugačen od kanadskega, britanskega ali francoskega. (Statistics, 2001) Kar 23 odstotkov kanadske populacije, v starosti 15 let in več, je bilo rojene zunaj Kanade. (Statistics, 2003) Po navedeni statistiki govorijo Kanadčani preko 100 jezikov in med petimi v družini najpogosteje uporabljanimi jeziki v Kanadi so ob angleščini in francoščini tudi kitajščina, italijanščina, nemščina, punjabi in španščina (Statistics, 2001). Z drugimi besedami, nam etnična in kulturna raznolikost ni tuja. To je eden od razlogov, da LAC v znatni meri izrablja različne jezikovne sposobnosti naših sodelavcev za pripravo katalogizacijskih opisov. Isto ekspertno osnovo uporabljamo tudi za urejanje in opisovanje naših večkulturnih fondov. Kot primer naj navedem, da smo pravkar objavili online popis transliteracijskih shem, ki pomagajo tako nam kot drugim kanadskim knjižnicam pri opisovanju virov, izdanih v različnih pisavah.

Zelo neposredno sodelujemo s kulturnimi skupnostmi in združenji, knjižnicami in arhivskimi mrežami, jezikovnimi in kulturnimi centri ter drugimi organizacijami, s katerimi delimo skupne interese za usklajevanje programov, zbirk in servisov, ki so odsev raznolikosti naše skupnosti.

Publikacije etničnih izdaj pridobivamo preko obveznega izvoda; nadalje sodelujemo z etnokulturnimi organizacijami pri pridobivanju njihovih zapisov in zbirk; naše javnoprogramske aktivnosti dosledno upoštevajo našo večkulturno dediščino, vključno s filmskimi festivali, online in potujočimi razstavami in javnimi branji; in poleg tega digitaliziramo dele naših zbirk ter oblikujemo razstave, ki si jih lahko ogledajo milijoni ljudi po vsej državi. Vse to počnemo, ker vemo, da imajo informacije moč, da spremenijo naše življenje. Vse, kar posredujemo, to pa so predvsem natančni zapisi naše kulturne dediščine, lahko sproži pozitivne spremembe.

Navedla bom primer potujoče razstave "Kje so otroci?", preko katere smo povedali na stotine doslej nerazkritih zgodb staroselskih deklavic in dečkov, ki so jih odtujili njihovim družinam in jih v obdobju 1892–1969 namestili v kanadske internate in verske šole, da bi jih tako prisilili k uporabi angleščine in francoščine. Skozi zapise iz tistega časa, ki jih hranimo pri nas, smo omogočili Kanadčanom prepoznati vpliv nekdanjih odločitev na današnje življenje, kar zna biti tudi boleče.

Večina teh odzivov na našo preteklost je omogočila šele digitalna tehnologija, ki zagotavlja stalen dostop od vsepovsod do doslej nepojmljivega obsega informacij.

DIGITALNE POBUDE

Za razliko od preteklosti, ki je slonela na papirju in tisku, večina današnje kulturne dediščine nastane v digitalnem formatu. Pohištvo, ki smo ga uporabljali za shranjevanje naših zakladov, lahko sedaj odnesemo na podstrešje, zamenjali pa so ga biti in bajti v spominskih enotah naših osebnih računalnikov ter spletnih strani. Že samo pogovarjanje s pomočjo računalnika je privzelo obliko artifakta, saj so elektronska pošta, blogi in klepetalnice način zapisovanja izmenjave idej. Ta nova "pokrajina" je dramatično spremenila pričakovanja ljudi glede informacij in dostopa in mi se moramo s tem soočiti.

Kurtu Vonnegutu ml., ameriškemu pisatelju, rojenemu leta 1922, pripisujejo misel, ki se mi zdi danes izredno pomembna: "Življenje teče mnogo prehitro, da bi ga naše razmišljanje sploh še dohitevalo. Toda kako naj ljudi prepričamo o tem, ko pa oni še kar naprej vztrajajo pri kopičenju informacij." Ni dvoma, da ima prav. Vsakih petnajst minut na svetu nastane tolikšna količina podatkov, kolikor jih je shranjenih v celotni Kongresni knjižni-

ci. Leta 2006 je bil svetovni obseg kreiranih, prenesenih in kopiranih digitalnih informacij trimilijonkrat večji od vseh knjig, ki so bile kdaj natisnjene (IDC, 2007). Kako naj ljudem ponudimo vse te vsebine?

Ena od poti za zagotovitev večje dostopnosti je združevanje številnih posameznih podatkovnih baz. Pri nas vzdržujemo vzajemni katalog publiciranega gradiva, shranjenega v vseh knjižnicah v naši državi in sedaj smo k temu katalogu dodali še metapodatke za arhivske zbirke. S transparentnim povezanim iskanjem bodo naši uporabniki lahko preiskovali katalog, ki zajema 38 milijonov zapisov o gradivu v 1.300 knjižnicah ter 7 milijonov zapisov, ki se nanašajo na kolekcije v našem arhivu in še v 200 drugih arhivih v Kanadi.

Prizadevamo si čim več informacij ponuditi online in letno digitaliziramo okoli 7 milijonov strani.

V nedavni raziskavi nam je 88 odstotkov Kanadčanov povedalo, da želijo informacije LAC pridobivati preko spleta in jim ni do fizičnega prihajanja v knjižnico (EKOS, 2007). Odkar smo pred nekaj leti vpeljali našo spletno stran, je le-ta hitro postala ena od najbolj obiskanih strani kanadske državne uprave.

Če se vrnem k vlogi knjižnic, kot jo je začrtala Brindlyjeva, lahko rečem, da naše online pogovarjanje s Kanadčani, občutno pripomore k oblikovanju jasnejše kanadske identitete ter ustvarja prostor za kulturno razpravljanje in izmenjavo, kar vse nas prepričuje, da je tehnologija, kakršna je Web 2.0, odločilna za medkulturni dialog. V nadaljevanju bom navedla nekaj primerov našega delovanja, ki se odvija v partnerstvu z drugimi in ki bi lahko pritegnilo tudi zanimanje udeležencev konference.

MODELI, PROJEKTI IN EKSPERIMENTI

Najprej bi predstavila izjemno uspešno partnerstvo v projektu Poimenovanje (Project Naming). Tisoči Inuitov, eskimskih prebivalcev, so upodobljeni na slikah v naši zbirki fotografij. Angleži ali Francozi na fotografijah imajo vsi pripisana svoja imena – polkovnik Smith, gospod Jones. Toda domorodci so vsi poimenovani le kot "Indijanec", "Eskim". Te fotografije smo digitalizirali, jih prenesli na CD-Rom in jih predali domorodskim študentom iz severne Kanade, da bi identificirali te neimenovane posameznike. To je bila neverjetna in ganljiva izkušnja. Za okoli 70 odstotkov posameznikov, ki niso imeli imen, smo ugotovili njihovo identiteto. Projekt Poimenovanje je v naši Severni skupnosti sprožil razprave med starejšimi in mlajšimi generacijami, kar je okrepilo kulturno identiteto na najbolj osnovni ravni: z vrnitvijo identitete prednikom in z odkrivanjem družinske zgodovine. Z drugimi besedami – dobili smo zgodovino v prvi osebi ednine, mojo zgodbo, moje ime.

Povsem drugačen je Projekt Kanada (Canada Project). Študije so pokazale, kar lahko vidimo tudi v naših lastnih družinah, da mlada generacija verjame, kako je na spletu dosegljivo prav vse, in ne ve, da obstaja velik razkorak med tistim, kar je digitalizirano, in tistim, kar še vedno obstaja le v tiskani obliki ali v AV-formatu. Milijoni zvezkov ležijo v arhivih in v knjižnicah po državi, ki jih nihče nikoli ne vzame v roke. Če bi zajeli vse te informacije, bi se povzpeli do vodilnega položaja v digitalni ekonomiji in bi omogočili dostop do velikanske zbirke vrednega gradiva, ki nas opredeljuje, kdo smo kot država in kot državljani.

Projekt Kanada je naravnani v prihodnost in poudarja samoiniciativnost. Načrtujemo, da bomo digitalizirali vso kanadsko dokumentarno dediščino ter jo ponudili online, kar doslej ni uspelo še nobeni državi. Verjamem, da je to uresničljiv projekt. Naš publiciran "output" v zadnjih 300 letih obsega okoli 3 milijone enot, kar je obvladljivo, za razliko od nekaterih večjih držav, kot so Velika Britanija, ZDA ali Francija. Z zapolnitvijo digitalnega razkoraka bo Projekt Kanada zgradil virtualno bazo znanja za Kanadčane in o Kanadi. To nameravamo narediti z združenimi močmi v obliki javnega, zasebnega in akademskega partnerstva. Zajeto bo prav vse gradivo: knjige, časopisi, serijske izdaje, pesmi, filmi, zemljevidi in elektronske oddaje in vse to bo naša odskočna deska za dialog in razpravljanje o Kanadi: kje smo bili in kam smo namenjeni. Projektni načrt za naslednjih pet let je enako ambiciozen, kot je tudi drag. Predvidevamo digitalizacijo ogromnega obsega gradiva in smo sredi aktivnega zbiranja sredstev iz javnih in zasebnih virov.

Projekt Kanada je vznemirljiv, ker nosi v sebi potencial temeljnega prispevka h kanadski zgodovini brez omejitev. Očitno presega discipline, presega organizacije in presega doslej veljavne zamisli. Z umestitvijo v medprostoru med kulturno dediščino, tehnološkimi inovacijami, akademskimi raziskavami in komercializacijo programske opreme predstavlja dober primer, ko nam splet prinaša izjemne nove možnosti za partnerstvo, komuniciranje in preoblikovanje informacij.

Digitalne informacije nastajajo vsepovsod, shranjene so na najrazličnejših mestih in prav vsi jih na veliko uporabljamo. Pred nekaj leti smo v Kanadi dojeli, da je treba na izzive pogledati strateško in kolektivno, kot država, saj je bilo kanadsko digitalno delovanje nekoordinirano in nezadostno financirano, kar vse je povečevalo tveganje izgub, ker je bilo tudi varovanje nezadostno. Z dialogom smo začeli leta 2005 in vključili v razgovor več kot 200 partnerskih organizacij. Šli smo do izdajateljskih in medijskih hiš, do ustvarjalcev in pravnih agencij, do akademikov ter pokrajinskih in zveznih uradnikov in kulturnih institucij. Rezultat vsega tega je, da imamo

danes akcijski načrt. Premik k digitalni stvarnosti je najpomembnejša sprememba v informacijski produkciji in diseminaciji po iznajdbi tiska v 15. stoletju. Kanadska digitalna informacijska strategija zagotavlja, da bo naše vitalno digitalno informacijsko bogastvo kreirano, upravljano in varovano za prihodnost, za kar so predvidena sredstva za bogatenje vsebin, za zagotavljanje zaščite in za maksimiranje dostopnosti.

Kot država smo vse bolj odvisni od informacij in te so vse bolj in bolj digitalne, kar zahteva primeren, odgovarjajoči okvir. Rezultati, ki bi jih radi dosegli, vključujejo najširši dostop do informacij za vse Kanadčane, iz vseh skupnosti, vključno z našimi mnogimi večkulturnimi okolji. To je nujno zaradi stalnega učenja kot tudi zaradi razumevanja in pravilnejšega presojanja kanadske kulturne dediščine.

Strategija je skoraj končana in lahko si jo pogledate na spletni strani kanadske vlade. Sledili bodo še nadaljnji koraki, kot so: ocena stroškov, sproženje nacionalne akcije digitalizacije (omenjeni Projekt Kanada), začetek izgradnje mreže Trusted Digital Repositories po celi državi in prizadevanja za povečanje dostopnosti gradiva z ureditvijo avtorskih pravic. Proučujemo možnosti in modele za nadomestila določenim skupinam nosilcev avtorskih pravic. Očitno postaja, da so avtorske pravice in pravice intelektualne lastnine največja ovira za izvedbo vsakršnega širokega projekta digitalizacije.

Splet je prekrasno orodje, s pomočjo katerega dajemo neko vsebino na voljo najširšemu krogu in vračamo na ta način v življenje tudi vire, ki so bili dolgo skriti. Ni več nedotakljivih domen akademikov, knjižničarjev in arhivarjev, ampak je vse razkošje virov postalo sestavina našega skupnega družbenega spomina, ki se uporablja na način, kakršnega si nismo mogli doslej niti predstavljati.

Splet je npr. tudi izjemen pospeševalec genealogije, ki igra ključno vlogo pri odkrivanju tako osebne kot narodne identitete. V LAC smo ustanovili Kanadski genealoški center. Naše zbirke knjig, rokopisov, filmov, fotografij, vladnih zapisov, zemljevidov, glasbe, znamk itd. zagotavlja virtualno neomejene vire družinske zgodovine in vse to je zlahka dostopno online.

Nedavno smo digitalizirali kanadske popisne pole od popisov v letih 1901, 1906 in 1911 in zagotovili dostopnost preko spletne strani. Imamo tudi genealoške projekte v povezavi z drugimi državami – digitalizacija irskih popisov prebivalstva je skupen dosežek Državnega arhiva Irske in LAC, pri tem smo mi digitalizirali 3.000 irskih mikrofilmov o popisih 1901 in 1911. S tem so postali zapisi dostopni vsakomur, ki ima omrežen računalnik.

Naslednji primer mednarodnega partnerstva, ki ga je omogočila digitalna doba, je orodje za katalogizacijo, ki ga mnogi od vas že poznate. Štiri nacionalne knjižnice so razvile nov standard za opis virov in dostop, prirejen za digitalna okolja, v kakršnih delujejo sodobne knjižnice. British Library, Library of Congress in National Library of Australia v partnerstvu z nami razvijajo RDA, ki bo nasledil AACR. To novo bibliografsko orodje bo na voljo leta 2009.

Navedeni primeri v prihodnost naravnanih projektov in partnerstev za dostop in zaščito digitalnih informacij so življenjsko pomembni. V potrditev naj služi ocena, da 44 odstotkov spletnih strani na internetu ugasne v okviru enega leta (Barksdale, 2007); to je eksistencialno dejstvo za naše kulturno, družbeno in politično življenje in delo, je nov pečat naše identitete. Kot bistveno sestavino naše obveznosti, ker smo tudi trajni spomin kanadske vlade, smo pred kratkim postavili arhivski splet Vlade Kanade, ki pobira elemente spletnih strani vseh vladnih oddelkov in agencij. V zadnjih šestih mesecih smo opravili dve kompletni žetvi (angl. *harvest*) spletnih strani zvezne vlade. Našli smo okoli 100 milijonov digitalnih objektov in jih indeksirali. Prva žetev je na naši spletni strani takoj doživela na tisoče iskanj s celega sveta. Večina teh vsebin bi bila v okviru politike urejanja spletnih strani, kakršno imajo vladne agencije, izgubljena.

Eden največjih izzivov, s katerim smo soočeni pri upravljanju velikansega obsega digitalnih podatkov, je zagotavljanje katalogizacijskih zapisov ali metapodatkov za opis teh zbirk. Kako lahko katalogiziramo 100 milijonov digitalnih objektov? To je preprosto nemogoče. Lotili smo se poizkusa z uporabo tehnologije Web 2.0 za socialno mreženje in vključevanje skupnosti v delo z uporabniki in interesnimi skupinami, kot so lokalna zgodovinska društva ter na ta način opisujemo digitalne enote in zbirke, ki jih sicer hranimo, vendar nimamo virov za njihovo obdelavo. Skupine uporabnikov lahko dodajajo njihove lastne metapodatke v našo zbirko na spletu. Ti metapodatki ne bodo sledili striktnim knjižničnim ali arhivskim katalogizacijskim načelom, vendar se nam zdijo boljši kot nikakršen opis, zato prispevek uporabnikov s hvaležnostjo upoštevamo.

Navedla sem le nekaj primerov digitalnih projektov, da bi vzbudila vaše zanimanje. Z njimi sem hotela ponazoriti, kaj lahko storimo, če tehnologija, domišljija, ljudje in vsebine delujejo povezano in v čim širšem okviru.

SKLEP

Pred nami se jasno izrisujejo neverjetne nove možnosti. Vsi moramo razmišljati in se pogovarjati o njih in iskati odgovore na vprašanje, kam nas vodijo. Kakšne so naše

institucionalne, strokovne in nacionalne strategije glede razvoja naše spletne prisotnosti, po katerih se ravnaajo naše knjižnice, arhivi, muzeji in podobne institucije? Vse to so mesta spomina v okoljih, v katerih je vse manj meja. Hranimo avtentične dokumente, ki v stiku z uporabniki priključijo njihov spomin, kar je pot do novega znanja.

Naše institucije, natančneje naše zbirke in naše strokovno znanje, so življenjskega pomena za komunikacijo v družbi znanja. Tukaj smo zaradi komunikacije v četrti dimenziji – komunikaciji onkraj časa. Vsaka družba in vsaka generacija se mora angažirati v dialogu z njeno podedovano preteklostjo. Vsaka generacija postavlja nova vprašanja o preteklosti, ker potrebuje izkušnjo in modrost za izzive njene sedanjosti in prihodnosti.

Dramatiki, pesniki, romanopisci, filmski in televizijski režiserji, pravljicarji, pisatelji, zgodovinarji, učitelji in mnogi drugi – vsi uporabljajo nakopičeno znanje in izkušnje civilizirane družbe za ustvarjanje svežih vpogledov in interpretacij. Skozi njihove besede, slike in glasove živijo dalje, navdihujejo in izzivajo upanje in razočaranje prejšnjih generacij. Vse bolj povezana in vse pomembnejša prisotnost knjižničnih in arhivskih zbirk na spletu omogoča državljanom aktivno in odločujočo vlogo pri preoblikovanju dosedanjega in opredeljevanju prihodnjega življenja.

S tem v mislih bi vas rada na koncu spomnila na prihajajočo konferenco IFLA 2008 v Quebec Cityju. Njena tema "Knjižnice brez meja – krmarjenje h globalnemu razumevanju" se zelo lepo povezuje s temo vaše konference. Upam, da bom avgusta mnoge od vas videla na konferenci v Kanadi. Kakšnih 4.500 delegatov bo odkrivalo tudi nekatere od tem o različnosti in globalizaciji v spletnem okolju, ki sem jih skušala predstaviti v svojem predavanju.

- [7] MacKenzie, William Lyon King (1938). Govor v House of Commons.
- [8] Statistics Canada (2001). Census.
- [9] Statistics Canada (2003). Ethnic Diversity Study.

Iz angleščine prevedel Franci Pivec.

Reference

- [1] Barksdale, Jim (2007). Library in the News. *Digital Preservation*, 5/16. Dostopno na: <http://www.loc.gov/blog>. (ogled 30. nov. 2007).
- [2] Blake, William (1917). Auguries of Innocence. The Oxford Book of Mystical verse.
- [3] Brindley, L. J. (2002). The role of national libraries in twenty-first century. *Bodleian Library Records*, 17(6), 464–481.
- [4] EKOS (2007). Omnibus Survey (September 28).
- [5] IDC (2007). The Expanding Digital Universe: A Forecast of Worldwide Information Growth through 2010. White paper, International Data Group (March 2007).
- [6] Laurier, Wilfrid (1905). Citirano v pismu uredniku, The Toronto Globe (September 2).